

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра цивільного права

ІТ-ПРАВО ТА КІБЕРБЕЗПЕКА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнського круглого столу**

Одеса,
12 квітня 2025 року

Одеса
Фенікс
2025

УДК 342.95 : 343.32 (477): 351.863
I-52

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. Харитонova**,
кандидатки юридичних наук, доцентки **Ю. Кривенко**.

Упорядники-укладачі:

Кривенко Юлія – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцентка;

Лешкова Єлизавета – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право та кібербезпека в умовах гібридної війни :
I-52 матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 12 квіт. 2025 р.) / за заг. ред.: Є. О. Харитонova, Ю. Кривенко ; кафедра цив. права НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 138 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-57-3

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем ІТ-права та кібербезпеки, які були оприлюднені на Всеукраїнському круглому столі «ІТ-право та кібербезпека в умовах гібридної війни» 12 квітня 2025 у Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення громадськості з дослідженнями науковців у сфері ІТ-права та кібербезпеки і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в практичній діяльності.

УДК 342.95 : 343.32 (477): 351.863

*Матеріали видано в авторській редакції.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть
учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-617-8430-57-3

© Колектив авторів, 2025

© НУ «Одеська юридична академія»,
2025

безпечне цифрове середовище для людей похилого віку та забезпечити їхню соціальну інтеграцію в цифровий простір.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Звіт про діяльність Департаменту кіберполіції Національної поліції України у 2024 році URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvitpro-diyalnist-departamentu-kiberpolicziyi-naczionalnoyi-policziyi-ukrayiny-u-roczi-7074/>

2. Державна служба статистики України URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm

3. Аналітичний звіт «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг». на замовлення Програми розвитку ООН в Україні й у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України. Київ – 2022 URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-01/Report%20Opinions%20and%20views%20of%20the%20Ukrainian%20population%20regarding%20state%20electronic%20services.pdf>

4. Аналітичний звіт «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг». на замовлення Програми розвитку ООН в Україні й у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України. Київ – 2024 URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/infographic-e-services-use-in-ukraine-2023.pdf>

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.06.2022 по справі № 587/586/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104794162>

6. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року затверджена рішенням Правління Національного банку України від 12.04.2024 року № 119-пш. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=12

7. Дія.Освіта «Базові цифрові навички для людей елегантного віку» URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/basic-digital-skills-for-the-elegant-age>

Рябченко Вікторія Олександрівна,
*аспірантка 2 року навчання кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія».*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»

XXI століття сьогодні ототожнюють з ерою комп'ютерів, інформаційною епохою чи епохою соціальних мереж. Безумовними перевагами соціальних мереж є швидкий доступ до наукової, роз-

важальної інформації, вільний доступ до новин, онлайн спілкування з друзями. Однак завжди за перевагами йдуть недоліки. Соціальні мережі, забезпечуючи миттєвий доступ до інформації, водночас створюють ризики маніпуляцій чи дезінформації з боку заінтересованих на це осіб.

За даними проведеного дослідження громадянською мережею «Опора» однією з популярніших соціальних мереж в Україні станом на 2024 рік є телеграм (ним користується 78,1% опитаних), друге і третє місце посідають ютуб (59,5%) та фейсбук (44,6%) відповідно [3]. Варто відзначити, що ще в 2023 році телеграму перевагу надавало 71,3% опитаних осіб, тобто за один рік кількість нових прихильників зросла на 6,8%. Телеграм-канали набирають популярності завдяки своїй анонімності, можливості безперешкодно створювати закриті групи, тим самим об'єднувати людей зі спільними інтересами і швидко поширювати контент будь-якого характеру.

Російсько-українська війна, інша назва якої, гібридна, неодноразово починаючи з 2014 року демонструвала на які дії може піти країна-агресор задля досягнення поставлених перед собою цілей. Для такої війни характерним є використання зі сторони-агресора різноманітних важелів впливу: політичних, економічних, військових, інформаційних чи навіть вдаватись до терористичних і підливних засобів, використовуючи для цього в тому числі соціальні мережі.

За даними Служби Безпеки України за 2024 рік було встановлено та затримано понад 450 осіб (тому числі і неповнолітні), які за дорученням так званих «кураторів» через закриті телеграм-канали за обіцяну грошову винагороду займались підпалами на території України [4].

Можна стверджувати, що неповнолітні особи з незміцнілою психікою є ідеальним об'єктом для вербування, адже є більш вразливими до різного роду маніпуляцій і тиску, що в свою чергу, є серйозним викликом і потребує уваги з боку суспільства і держави.

«Куратори» залучають молодь не тільки до підготовки терактів, а й до участі в них як виконавців. За офіційними повідомлен-

нями правоохоронних органів в період з лютого 2022 року по березень 2025 щонайменше 50 неповнолітніх брали участь у підпалах і підривах. За цей же період відбулись 42 підпали і підриви в адміністративних будівлях, ТЦК, 88 підпалів і підривів військових, військової техніки та правоохоронців [2]. Вербуванню піддаються особи, які відшукують легкий заробіток, повною мірою не обізнані про наслідки своїх дій і про настання юридичної відповідальності неповнолітніх.

В результаті постає питання яким чином і за допомогою яких превентивних заходів можна попередити вербування неповнолітніх. Восени 2024 року рішенням Національного координаційного центру кібербезпеки держслужбовцям і військовослужбовцям було заборонено використовувати телеграм в службових цілях, тож першочергово спадає на думку необхідність заборони соціальної мережі телеграм на території всієї України для всіх громадян без виключень. Однак, навіть ці дії не зможуть гарантувати необхідний результат, акцент має бути на вчасному інформуванні та вихованні молоді.

Міністерством освіти і науки України батькам стосовно їх дітей рекомендовано: спостерігати за поведінкою, навчати фінансової грамотності, привчати до цифрової безпеки та розпізнаванню маніпуляцій і найголовніше – мати з неповнолітнім відкрите спілкування та підтримувати довірливі стосунки [5].

Так, відповідно до ч. 2 ст. 150 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані піклуватися про фізичний, духовний і моральний розвиток дитини [1]. Батьки мають не тільки створити безпечне середовище для розвитку своєї дитини, а й піддавати її контролю. Інакше кажучи, раціональний та свідомий батьківський контроль може стати запобіжником девіантної поведінки неповнолітнього. Саме для цього існує низка корисних сервісів для батьків, за допомогою яких можна наглядати за неповнолітнім, при цьому не порушуючи його особистих кордонів, таких як Google Family Link, Qustodio, Bark та інші.

Наступним превентивним заходом може бути співпраця Міністерства освіти і науки України зі Службою безпеки України чи з Національною поліцією України з метою інформування молоді, яка за своїм віком є найбільш вразливою до вербування. Зустрічі на базі шкіл в будь-якому форматі: онлайн чи офлайн з представниками влади підвищують рівень обізнаності неповнолітніх та зорієнтують в алгоритмі дій у разі виникнення сумнівних пропозицій.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що залучення через соціальні мережі країною-агресором неповнолітніх до протиправних діянь є серйозною проблемою, яка потребує негайного реагування з боку суспільства і держави. Для ефективного вирішення даної проблеми необхідна спільна робота батьків, навчальних закладів та влади з метою підвищення обізнаності неповнолітніх про ризики та наслідки їх дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Гарасим А., Кельм Н., Романишин Н. Вимкніть телеграм. Він робить з українських дітей терористів (інфографіка). *Texty.org.ua*– *Тексти.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/articles/114801/vymknit-telehram-vin-robyt-z-ukrayinskyh-ditej-terorystiv-infohrafika/>
3. «Опора»: найпопулярнішими соцмережами в Україні є телеграм, ютуб та фейсбук. URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/35557/2024-07-16-opora-naupopulyarnishymy-sotsmerezhamy-v-ukraini-ie-telegram-yutub-ta-feysbuk/>
4. СБУ проводить інформкампанію «Спали» ФСБшника» для протидії вербуванню молоді спецслужбами РФ (відео). URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-provodyt-informkampaniiu-spaly-fsbshnya-dlia-protydii-verbuvanniu-molodi-spetssluzhbyam-ru-video>
5. *Як розпізнати ознаки вербування дитини? Рекомендації батькам і освітянам*. URL: <https://mon.gov.ua/news/yak-rozpiznaty-oznaky-verbuvannia-dytyny-rekomendatsii-batkam-i-osvitanam>

Резніченко Семен Васильович НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ АВТОБУСАМИ	67
Святошнюк Арина Леонідівна ЗМІСТ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	73
Спасова Катерина Іванівна ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	75
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АВТОНОМНИХ СИСТЕМ У ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ	78
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	81
Кірсанов Олексій Володимирович ВЕРИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ КАРТ КЛІЄНТА	85
Коштура Богдан Вячеславович ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК УЧАСНИК ЕЛЕКТРОННИХ ПРАВОЧИНІВ	87
Романовський Денис Сергійович ІТ ПРАВА ТА КІБЕРБЕЗПЕКА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	91
Рябченко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	95
Балик Даша Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЦИФРОВІ РЕЧІ	99
Білошкурський Микола Миколайович ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІГРОВОЇ ОНЛАЙН-РЕЧІ НА ПРИКЛАДІ СЕРВІСУ STEAM	104
Забудько Анастасія Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ	111
Костенко Олександр Сергійович АВТОРСЬКІ ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ	115
Мурашева Катерина Василівна ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ ТА ЇХ ЗАХИСТ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В УМОВАХ КІБЕРЗАГРОЗ	119
Рогожа Валерія Василівна РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КІБЕРБЕЗПЕЦІ: ЗАХИСТ ЧИ ЗАГРОЗА?	124
Фасій Анастасія Володимирівна ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	128
ВИСНОВКИ	132